

PLĂCERI VINOVATE
ȘI DATORII ÎMPLINITE

Dan C. Mihăilescu (n. 1953) este critic și istoric literar. A publicat volume de eseuri, a semnat traduceri, a deținut rubrici în cele mai importante publicații românești. Din anul 2000 până în decembrie 2016 a fost realizatorul emisiunii *Omul care aduce cartea*, la ProTV. Printre cele mai recente cărți ale sale se numără *Oare chiar m-am întors de la Athos?*, *Ce mi se-ntâmplă. Jurnal pieziș*, *I.L. Caragiale și caligrafia plăcerii*, *Cartea ca destin* (portret în dialog cu Daniel-Cristea Enache), *Castelul, biblioteca, pușcăriia. Trei vămi ale feminității exemplare*, *Despre nerăbdarea de a fi răbdător* (dialog epistolar cu Ciprian Măceșaru), *Ce-mi puteți face dacă vă iubesc!?* (eseu confesiv despre Ioan Alexandru), publicate la Editura Humanitas.

DAN C. MIHĂILESCU

PLĂCERI VINOVATE
ȘI DATORII ÎMPLINITE

12 confesiuni
(o antologie)

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Impas înainte

Bine v-am regăsit!

Dumnezeu mi-e martor pentru cât de mult îmi doresc să vă devină simpatic, în cele din urmă, personajul înche-gat de textele cuprinse aici. Altminteri, în ceea ce mă pri-vește, cu pareza căpătată acum un an și jumătate, cartea aceasta e menită a funcționa în capricioasa mea bibliografie ca pură terapie, fie ea și una iluzorie.

Impulsul inițial de a mă încumeta spre tipar a venit, pe de o parte, din îndemnurile lui Ciprian Măceșaru, iar de cealaltă dintr-o sinceră și colegială invidie pe talentul etalat strălucitor de Radu Paraschivescu în prozele reunite în volumul *Am fost cândva femeie de onoare*. Cum și eu am figurat în sumarul multora dintre volumele colective editate la Humanitas de vreo zece ani încoace, mi-am spus că încă o însumare de evocări, cu tot riscul prolixității introspective, n-ar fi chiar un capăt de lume. Când picto-rului i se cere un tablou pentru o galerie, unde va figura alături de alți confrăți, el este desigur onorat. În schimb, lucrul la o expoziție personală devine adevărată bucurie nu doar din cauza orgoliului sau vanității, ci și pentru că, rămas singur, înconjurat de propriile-i mărturii, revelații și fantasmе, își înțelege mai iute și mai acut destinul șerpuit printre atâtea imagini.

Trebuie să fac însă apel la bunăvoința cititorului să așeze întotdeauna evocărilor cuprinse aici un bemol, o surdină de autopersiflare a exceselor de triumfalism și jubilație tardiv infantilă. Să presupună constant existența jumătății deprimante paralele cu jubilația euforică. Recitindu-le la un loc, am înțeles cât de mult m-am amăgit cu înțelepțirea, mai precis cu asumarea stoicismului împletit cu învățăturile din Paterice, Filocalie și biblioteca moralismului asiat-european. În fond, Andrei Pleșu are dreptate și aici: e ușor să faci apologia îmbătrânirii, în linia Noica–Paleologu, atunci când nu te doare nimic. Mi-a fost dat să înțeleg întristător și de fapt inutil de târziu verdictul lui Aristotel cum că fericirea nu constă în prezența plăcerii, ci în absența suferinței. Așa că atunci când fac elogiul mahalalei, e bine să mi se citească printre rânduri și bovarismul boieriei, după cum apologia nemăsurii culinare și a simțurilor surclasând raționalul maschează, uneori fanfaron, nostalgia echilibrului între contrarii și respectul față de chibzuință, buna cuviință și justul dozaj în toate cele.

Văzute retrospectiv prin ecranul de suferință al bolii, toate culorile impresionist exhibate aici ar fi fost, am impresia, mult mai adecvate în decanta alternanță alb-negru. Dar înlănțuirea pe patul de spital nu poate vlăgui energia entuziast colectată de-a lungul vieții din cultură și natură, din plăceri vinovate și datorii împlinite, din idilismul paseist și reveriile rurale.

Tot elanul și nostalgiile încorporate în aceste pagini îl datorez și i-l dedic Taniei, care m-a scos de patru ori din moarte, ca și fiicei noastre Ana și nepoților Ioachim și

Serafim. Acum, ei au aproape șase ani, dar sper ca la majorat să cutreiere cu folos prin flora și fauna de aici pentru o înțelegere mai adecvată a „Moșului“ lor.

Odată trecut onorabil, îmi place să cred, acest impas (cuvânt) înainte, nu pot încheia decât prin satisfacția că volumul de față nu e totuși o apariție postumă.

DCM

P.S. Textele au fost reproduse din următoarele volume:

Dan C. Mihăilescu, *Scrieri de plăcere*, Editura Fundației Pro, București, 2004

Radu Paraschivescu (coord.), *Răcani, pifani și veterani*, Editura Humanitas, București, 2008

Marius Chivu (coord.), *Cartea cu bunici*, Editura Humanitas, București, 2008

Dan C. Mihăilescu (ed.), *Cărțile care ne-au făcut oameni*, Editura Humanitas, București, 2010

Ioana Pârvulescu (coord.), *Intelectuali la cratiță*, Editura Humanitas, București, 2012

Radu Paraschivescu (ed.), *De la Waters la Similea*, Editura Humanitas, București, 2013

*** *Casele vieților noastre* (antologie), Editura Humanitas, București, 2014

Dan C. Mihăilescu (ed.), *Cartea simțurilor*, Editura Humanitas, București, 2015

*** *Scurtă apologie a îndrăgostirii*, Editura Ileana, București, 2015

*** *Cum (să) îmbătrânim*, Editura Baroque Books and Arts, București, 2016

Gabriela Tabacu (coord.), *Bucureștiul meu*, Editura Humanitas, București, 2016

Cotrobăind prin ADN

De ani și ani, la diverse intervale, mă apucă dorul să-mi colind moștenirea genetică. Și, eventual, să-mi „descriu mătușile“, jocurile, școlile, bovarismele, prietenii, iubirile, să-mi vărs în pagină divorțul părinților, suma de complexe (sărăcia, bâlbâiala, obezitatea, mahalaua, solitudinea infantilă), tații ocazionali, facultatea, armata, redacțiile umilitoare ș.a.m.d. – totul derulat în paralel cu extrase din presa de partid a vremii, de la *Scânteia* din decembrie 1953 până la august '68, iulie '71, *Luceafărul* din toamna lui '77, schisma definitivă a vieții literare din epoca plagiatului lui Eugen Barbu, variatele combinații securistice ante și post-perestroika '85 etc.

Numai o singurătată rurală de un an sabatic, printre mesteceni, liniști, pisici și câini, ar putea închea cu ceva dichis, într-o ramă ceva mai atrăgătoare, atari banalități. Până atunci, profit de ideea colorată a acestei cărți și-mi tai o feliuță din ADN-ul colcăind de contrarii. Pentru că, dacă e să extrag numitorul comun din aluatul cu antinomii, apoi el este tocmai redutabila sinteză de elemente contrastante.

Demonia pe linie maternă, armonia pe linie paternă. Dublul semn zodiacal al Săgetătorului, cu capul în nori și copitele-n noroi, idealist și hedonist, artist și plebeu, a

beneficiat din plin de genele alor mei, fâlfâind din cele patru zări pentru a-mi complica sever dar pitoresc ființa.

Bunica dinspre tată, Lencuța, era tot ce poate fi mai sudist valah, fiică de cantonier din Ferentari, cu frați alcoolici, asasini din gelozie și sinucigași în ultimă instanță. Firi pasionale, instabile, generoase la modul autodevastator, dar răzbunătoare la o adică, pe muchie de paranoia. Mă cam rușinam în clasa întâi la școala 114 de pe Pieptărnari când străbunica mea (locuia ntr-un fund de curte pe Cuțitul de Argint), invariabil în negru și tăcută ca piatra, vindea acadele copiilor, bucați de halviță, peștișori din zahăr ars...

Bunica maternă însă mi-a finanțat pe furiș, în liceu și studenție raziile prin anticariate și cofetării, copleșindu-mi totodată colesterolul cu valuri de cartofi prăjiți, șnițele divine, baclavale și gogoși uriașe. La chioșcul de tutun al finului ei de pe Giurgiului, vizavi de cărciuma Vișeu, mi-am făcut pe la 11–12 ani ucenicia în „presă”, vânzând, adică, ziare în zori și în amurg, îmbătat de mireasma tiparului.

Bunicul matern, Cristea Constantin din Modelu, Călărași, zeul venerat al copilăriei mele (în ciuda egoismului său funciar), era o întrupare perfectă a ce va să zică amestecul de grecotei, machedon, bulgar și proletar bucureștean. Epicureu total, vânător și pescar de performanță, băutor de forță, cu ibovnice (*y compris* copii din flori) prin toate satele pe unde-și purta cizmele și armele în căutare de iepuri, vulpi, mistreți, rațe și găște sălbatice, crescător și dresor de ogari, reparator de puști belgiene și colecționar de lansete din fibră de sticlă. A fost toată viața

forjor la Lemaître și Autobuzul. Muncă de ocnaș (zece ore pe zi într-un picior, tocând ritmic la uriașul ciocan pneumatic, în temperaturi de infern). De la el mi-a rămas o evocare înduioșătoare: plecat la 16 ani de acasă la București, prima revenire în satul natal a făcut-o după vreo doi ani, când își cumpărase din leafa lui prima pereche de bocanci. Cu ochii la praful de pe drum, la vârfurile și bombeurile pe care le tot lustruia cu batista, a trecut binișor vreun kilometru de poarta casei... Chestia asta mi-a fermecat copilăria cât o Halima. Plus serile de iarnă în care, la 6–7 ani, cântam cu el romanețe, beam vin roșu și mâncam miez de nucă și pâine albă, jurându-ne: „Ia spune, cine ne va despărți pe noi? Numai moartea, tată mare“. L-am condus de zeci de ori spre casă de la cârciuma din colț, l-am însoțit zi de vară până-n seară la pasaje de rațe, la vânătoare de sitari, iepuri și răpitoare, sau la pescuit, pe la Afumați, Piua, Pasărea, Șindrilița, Movilița, excitat la culme de răcoarea zorilor și aretul ogarilor, de dispariția plutei sub apă și mânuirea minciocului, de zborul razant al prepeliței și mândria cu care plecam de la atelierul de împăiat cu câte un fazan, un stârc șerpar, o prigorie, un șoim sau un corn de căprior. De la el am ascultat sute de basme, snoave, cântece de pahar, sau povești din familie, cu hoți de cai trecând Dunărea de la bulgari, cu puști reparate pentru Florian Dănălache, cu somni care mâncau copiii de pe malul Borcei și câte altele.

Pe celălalt mal – la taică-meu – exact modelul antinomic: Moș Petrache Mihăilescu, notar liberal în Conțeștii de Dâmbovița, om gospodar, tăcut și echilibrat în toate, cu acareturi, căruță, pădure, familiar al boierului Iuca, tot ce se poate mai calm, ordonat, caligrafic, om educat

în cultul muncii, al rânduiei. L-ar fi încântat pe Mircea Vulcănescu.

Ai mei s-au despărțit când eu aveam trei ani, așa că n-am văzut Conțeștii decât pe la 18 ani, suficient cât să-l respect cu mirare și venerație pe acest om, de la care am moștenit o mapă de documente administrativ-notariale, plus tot ce mă atrage irepresibil, ca bucureștean împătimit, către lumea idealizată de Sadoveanu & Co.

Soția lui Moș Petrance venea, mi s-a spus, dinspre Mărginimea Sibiului (mama) și dealurile Bacăului (tatăl). Era o femeie tăcută, aspră, ciolănoasă, duplicitară, harnică la pământ și vite, aprigă și zgârcită la piață, fire sucită, arțăgoasă și care mă cam dușmănea, de vreme ce era convinsă că „mamă-ta l-a părăsit pe Titu când era la închisoare“.

Restul – abia începe.

Cutiile de chibrituri și casa cu pridvor

Am copilărit claustrofil. Cu tavanul în cap, însă cerul aproape, cu o fereastră cât deschiderea brațelor unui preșcolar, soba la picioarele patului (în care am dormit cu maică-mea de la patru la paispe ani), wc-ul în curte (plus uriașa oală de noapte, ascunsă sub pat cu vinovat-inocentă oroare) și cișmeaua la colțul străzii.

Cameră de trei pe trei, lipită de dormitorul-bucătărie al bunicilor. Un șifonier scorojit, un lighean ruginit, o lustră cu trei becuri de patruzeci, fără bibliotecă, fără tablouri, garderobă, bibelouri și macrameuri, dar cu ploșnițe, gândaci, podea gudronată, covor de iută, șoricei printre lemne și cărbuni. Plus doi fazani, o egretă, un stârc șerpar, o prigorie și-o gaiță: trofee de vânătoare semeț împăiate și atârnate triumfal pe pereții coșcoviți, de bunicu-meu, mare vânător și pescar, meșterul vrăjitor al copilăriei mele.

Casă de chirpici, cu o curte cât să-ntinzi două cearșafuri pe sârma belaliu susținută de prăjina înjurată sistematic de unchiu-meu cum că aluneca invariabil și-i murdărea izmenele. Inconturnabilele zorele plus vița-de-vie sălbatică pe gardul cu sulite, apoi cotețele găinilor și câinilor, pivnița cu cartofi, varză, funii de ceapă, murături și șobolani cât pisica, bașca magazia cu acoperiș gudronat, înlăuntrul

căreia tronau undițele noastre și de unde avea să ne fie răpit de hingheri motanul Mișu, blănosul boier greu recuperat de la negricioșii bandiți, cu șpagă și bonus câteva sticle de țuică.

Și totuși – oricât de mare admirator al scrisului cărtărescian aș fi, cu orbitoarele-i exfolieri onirice petrecute pe Șoseaua Ștefan cel Mare –, sunt fericit că n-am fost copil de bloc. Asta, deși asfaltul din fața fabricii Tudor Vladimirescu (ulterior Autobuzul) nu era decât la cinci minute de casă. Abia în 1967, când primeam „buletinul de identitate“, am ajuns la etajul patru undeva în Balta Albă, în preajma lacului IOR și-a cinematografului Gloria (raiul marilor chiuluri liceale). Singurele minuni de acolo erau apa caldă venind din perete, wc-ul lângă dormitor, cu magica-i tragere de lanț, dar mai ales existența bibliotecii Bâlea, în picioare și astăzi.

Până atunci însă, am avut, slavă Domnului, parte de tot ce face farmecul copilăriei *pe pământ*, plus frisoanele și micile mari grozăvii ale mahalalei sudist-bucureștene.

Miuțe demențiale și senzuale partide de ludic tactil, pseudo-erotic, la zece ani, pe maidanul „de la butoaie“. Să te ascunzi în fugă, excitat ca naiba la „faț-ascunselea“, împreună cu nimfeta Gabi, printre cauciucuri uzate, munți de gunoaie, fiare vechi, dulapuri delabrate și mortăciuni de tot felul, să-i închizi bieteii fetei ochii cu buzele tale, să o cuprinzi de talie, simțindu-i de-a dreptul letal căldura trupului și să-i presupui (utopic) mugurii sânilor, pentru a-i șopti fals ghiduș – „taci, că nu ne vede nimeni“ –, apoi asta este, vă rog să mă credeți, mai ceva ca toate aventurile lui Huck Finn.

Cuprins

Impas înainte	5
<i>Cotrobăind prin ADN</i>	9
<i>Cutiile de chibrituri și casa cu pridvor</i>	13
<i>Să te bucurești în mintea copiilor</i>	27
<i>O mansardă tapetată cu cărți și cititul la metru</i>	50
<i>Nu contează ce și cum, doar mult să fie!</i>	54
<i>Dacă e adevărat că-n japoneză a mirosi e totuna cu a asculta, atunci mă simt nipon!</i>	65
<i>Motanii, câinii mei favoriți (inedit)</i>	83
<i>A fost greu, haios, nedemn și absurd, adică foarte bine!</i>	99
<i>Cu ce să rimeze Kintyre de nu cu higher, fire & desire?</i>	114
<i>O lună de miere amară</i>	123
<i>Iubirea vieților noastre</i>	187
<i>Vremea pasiunilor, nu anticamera morții</i>	204